

SIPOS ENDRE

ADALÉKOK A HAZUGSÁG ANTROPOLÓGIÁJÁHOZ VI.

ÉRTÉK-ÉRZET

A HAZUGSÁGBEFOGADÁS SZUBJEKTÍV FELTÉTELEI

„Hazugsággal soha nem hozható létre tartós érték. A hazugság maga a színtiszta semmi, mindenkor csak valamilyen valóság tagadása; mint lehetne a semmire és a tagadásra bármi szilárdat építeni? Határtalan korlátoltság minden hazugság: egy cél eleve alkalmatlan eszközökkel való felélesztésének esztelen kísérlete.”¹ Egon Friedell osztrák filozófus gondolatai a diplomáciai ténykedéssel kapcsolatban merültek fel. De hát itt sokkal általánosabb vonatkozásokkal kell számolnunk. Ha az első világháborút megelőző, majd a háború idején folyó s a háborút követő diplomáciai folyamatok természetét tényszerűen feltárjuk, akkor egzakt képet kapunk a HAZUGSÁG antropológiájáról. (A titkos paktumokat is beazonosítva.)

Talán elég, ha történelmünk egyik legszánalmasabb, legtehetségtelenebb s ebből kifolyólag – egy bizonyos konkrét időintervallumban – legártalmasabb miniszterelnökének hazai intézkedéseit és diplomáciai próbálkozásait követjük végig. Károlyi Mihályról van szó, bár Kun Béla és elvtársainak életútja és működése is ide kapcsolható.

Tanulmányom előző fejezeteiben (Trianoni Szemle Évkönyv 2016) a hazugság antropológiai kérdéseit a XIX. és XX. századi történelmi eseményekhez kapcsoltam.

S az elmélyült vizsgálódásban Arisztotelész etikáját hívtam segítségül. Valójában a hazugság mint jelenség az emberi erények hiányára vezethető vissza – az erények, a pozitív értékek tagadására. Ha az erényeket élő valóságnak fogjuk fel, azaz létezőnek (szubsztanciának), akkor a hazugság maga a semmi, azaz a valódi lét ellenpontja, tagadása.

A fenomenológiai vizsgálódás² nyomán szükségszerűen merül fel egy elemi egzisztenciális kérdés: hol lakik az emberi erény, az értékek hordozója? Nyilvánvalóan a szubjektumban. De hol van a pontos helye az emberi értékeknek? Erre a kérdésre a választ a XX. század nagy rendszerező filozófusa, Nicolai Hartmann adja meg: „Az emberek *érték-érzése* nem más, mint az értékeknek a szubjektumban való jelentkezése – mégpedig a maguk sajátos, *idea-szerű* létmódjában. A róluk való tudás aprioritása nem intellektuális, reflexív jellegű, hanem emocionális, intuitív.”³

A kulcsfogalom: az ÉRTÉK-ÉRZÉS, ami az emberi erénynek lakhelye, amivel minden kifejlett emberi lény rendelkezik. Azaz, olyan érzés, ami adott értékekhez kötődik. Azért ideaszzerű, mert a szubjektum kormányrúdjánál található. Az értékérzésnek a szubjektumban adottak az egyedi-különös és általános létrétegei. S a tartóssá váló érték-érzések *értékérzülletté* formálódnak,

¹ Egon Friedell: Az újkori kultúra története II. Az európai lélek válsága a fekete pestistől az I. világháborúig. Holnap Kiadó, Bp., 1998., 910. o.

² Fenomenológia: filozófiai módszer és szemléletmód. Edmund Husserl német filozófus elmélete, mely szerint a megismerés magára a dologra vonatkozik, mindaz a megfigyelés, ami a tudatra irányul. Vagyis a közvetlenül észlelhető sajátosságokra, azok összefüggéseire irányuló, leíró jellegű kutatási módszer, amely szinte teljesen átjárja a művészetelméletet és művészetfilozófiát. Célja: megszabadítani a filozófiát a szemléletileg megalapozatlan spekulációtól és ellenőrizetlen előfeltevésektől. (Magyar Fenomenológiai Egyesület honlapja)

³ Nicolai Hartmann: Etika. Noran Libro, Budapest, 2013., 136. o. N. Hartmann (1882–1950) német filozófus. Filozófiájának alapkérdése: hogyan tárhatjuk fel a reális világ strukturális alaptörvényeit? A kultúrtörténeti- filozófiai-etikai tudományok szintézisére törekedett.

s meghatározzák a személyiség lelki karakterét.

A dolog mégsem ilyen egyszerű, hiszen egy ember értékérzését, vagy inkább értékérzés-rendszerét nem lehet olyan egzakt tudományos módszerekkel vizsgálni, mint az objektív fizikai jelenségeket. Legtöbb ember saját értékérzései nem tudatosulnak, nem intellektualizálódnak. Az értékérzés valójában belső megérzésekből, azaz intuíciókból épül fel. De hát éppen ezek a intuíciók működnek mindenféle alkotó munkában! Nemcsak a műalkotások létrehozásában, hanem a tudományos felfedezésekben is. A legkiemelkedőbb teljesítményt nyújtó alkotásokban ezek az intuíciók egy idő után teljes mértékben tudatossá és nyilvánvalóvá válnak.

Az értékérzés és az értékérzület: a két kulcsfogalom. Egyrészt azért, amiért az értékek az emberi erényekhez kötődnek, másrészt mert lakhelyévé válhatnak a semminek is, a hazugságnak is. Különös dolog, de a hazugság ebből a nézőpontból szemlélve: értékékként tételeződik. A szubjektum, az egzisztencia, az individuum mozdatlan mozgatójaként. Nem véletlen, hogy a fogalom által érthető meg a kis hétköznapi s a nagy történelmi hazugságok működési mechanizmusa.

A hatalomba kerülő egyének értékérzése hihetetlen nagy hatást gyakorolhat nemcsak a kortársakra, hanem a történelmi korszakokra is. A XX. századot például nem érthetjük meg Vlagyimir Iljics Lenin „értékérzése” nélkül. (Mint tudjuk, az ő mintáit követte Adolf Hitler is.) „Az embereket nem erkölcsi tulajdonságaik alapján ítélte meg, hanem nézeteik alapján, pontosan aszerint, hogy mennyire fogadták el az ő nézeteit.”⁴ – írja Paul Bede Johnson brit történész, író, újságíró. S itt éppen az utolsó tagmondaton van a hangsúly. Aki ugyanis nem azonosult teljesen a bolsevik vezér nézeteivel, elképzeléseivel, az a rendszer ellenségévé vált. Ugyanúgy, mint „T-liberális”⁵ kortársaink, akik valójában Lenin tanítványai. „Lenin a haragot nem ismerte. Trockij, akivel elkeseredett harcot vívott a Nagy Háború előtti években, s akivel a legalpárabb sértéseket vágták egymás fejébe, a legszívélyesebben fogadta vissza, mihelyt az elfogadta nézőpontját. Nem volt egyetlen barátja sem, bármennyire közel állt hozzá, aki a legcsekélyebb helyet birtokolhatta volna lelkében.”⁶ Ha belegondolunk, hogy milyen képet vetítettek ki (nekünk is!) a gyerekszerető-

jóságos-kedves „Lenin bácsiról”...! S hány emberben él ma is ez a kép (érték-érzelem) nosztalgiából, vagy meggyőződésből, akkor bizony elborzadunk. Nem azon, hogy Lenin nézetei mögött milyen eszmék-ideák jelentek meg, hanem a módszertől borzadunk el, az eszeveszett diktatúrától, a gátlástalan és kiszámíthatatlan erőszaktól, amit e „szép” eszmék nevében követett el, Kobával (Sztalin-



Egon Friedell

nal) egyetemben, akinek mítosza szintén tovább él a szovjet szívekben, illetve érték-érzületekben.

Számomra ma is megválaszolatlan kérdés marad, hogy a hasonszórú magyarországi tanácsköztársaságban az akkori honi értelmiség élvonala: művészek, tudósok (neveket nem sorolok) miképpen álltak be a sorba, s vállaltak feladatokat is Kun Béla diktatúrájában! Ennyire megtévesztő helyzetbe kerültek? Ennyire naivak, ennyire tájékozatlanok voltak? Nem vették észre a vágyott, szép eszmék és az utcán randalfrozó Lenin-fiúk közötti távolságot? Ezek szerint az érték-érzelmek teljesen különállóvá válhatnak a konkrét, empirikus valóságtól?

ESZTÉTIKAI ÉS TUDOMÁNYOS HAZUGSÁGOK BEFOGADÁSA

Oknyomozásunk elején⁷ a hazugság hét típusát különítettük el egymástól. Az első csoportba azok a füllentések, ártalmatlan hazugságok tartoznak, amit a mi Hány Jánosunk képvisel, s amely esztétikai tartalommal is

⁴ Paul Johnson: A modern kor. A 20. század igazi arca. XX. Század Intézet, Bp., 2000., 63. o.

⁵ T-liberálisnak nevezem (nem tudományos kategóriaként, inkább politikaiaként) az ún. „tisza liberálisokat”. Bővebben lásd a Trianoni Szemle, X. évfolyam, 2018/1-2. szám, 100. o.

⁶ Egon Friedell, 63. o.

⁷ Lásd: Trianoni Szemle Évkönyv 2016

rendelkezik. A *második* csoportba azok a hazugságok kerültek, amelyek hipotetikus, nem bizonyított igazságokat igazságként kívántak feltüntetni. A művészeti és tudományos hazugságok valójában éppen olyan rokonságban állnak egymással, mint a művészeti és tudományos igazságok. Martin Heidegger szóhasználatával élve mindkét terület célja: a rejtőzködő igazságok felszínre hozása. A teoretikus irodalomban a tudományokat és a művészeteket keményen elkülönítik, nemegyszer szembeállítják egymással, ahelyett, hogy a közös antropológiai mozzanatokat tennék vizsgálódás tárgyává.

Goethe tanulmányaiban abból a meggyőződésből indul ki, hogy mindenütt az „ősjelenséget kell kutatni, s a jelenségek sokféleségét mindenestül erre az ősjelenségre kell visszavezetni”.⁸ Goethe tudományos és művészeti életműve komplementer viszonyban áll egymással. S nem is ő az egyetlen, aki ilyen jellegű alkotó munkát végzett és komplex életművet hozott létre (Leonardo da Vincivel áll rokonságban). E kettősség egysége az érték-érzés kulcskérdése. Az érték-érzés pedig egyéni szemlélőképességre épül: „Egy ember emberségének pontosan az a fokmérője, hogy mekkora adag szemlélettel jön ki az életben. Mindenkihez ez legyen az első szavunk: *Láss! Ha látni tudsz, akkor nem lehetsz elveszett, legyen szó akár tettekről, akár gondolatokról.*”⁹

Egy-egy ember értékérzésének, majd értékérzületének minőségét a genetikai tényezők mellett a társadalmi körülmények determinálják. Ezek nyomán két szint határozottan különül el egymástól. Az alsó szinttel minden emberi lény rendelkezik. A felső szinttel már jóval kevesebben. Az alsó szint azon érték-érzések birodalma, amelyek a materiális világ értékeihez illeszkednek. Életfeltételeinkhez kötődő jelenségekhez, tárgyakhoz és életfeltételeinkhez szorosan nem kapcsolódó tárgyi tulajdonokhoz. Magántulajdonhoz. E tárgykörrel a „materiális értéketika” foglalkozik.

A felső szint azoknak a szellemi és lelki értékeknek a birodalma, olyan életérzéseknek s értékérzületeknek a rendszere, amelyben a tudomány és a művészet értékeinek befogadása mellett egyéni, erkölcsi világkép is helyet kap. A normális ember természetesen mind a két szinttel, materiális (testi) és a lelki-szellemi értékérzésekkel is rendelkezik, s ezek egységet alkotnak személyiségében.

A kapitalista világ gazdaság hazugsággárái elsősorban a materiális fogyasztást ösztönzik. A művészetek és tudományok pedig – mármint a valódi művészetek s a valódi tudományok – a felső szintű értékérzések kialakulását segítik elő.

Arról igen könnyen tájékozódhatunk, hogy embertársaink pszichikumában egyáltalán mely értékérzések jelennek meg, s ezen belül: melyek válnak dominánssá.” „Minden értéknek megvan az állásfoglalása, illetve az érzelmi reakciónak – az érték lényegével összhangban lévő – kizárólagos válaszformája a csak rá vonatkozó értékválasz-forma. Senki sem találhatja ugyanazt a dolgot 'jópofának' és egyúttal 'átszellemlütnak'. Az utóbbi egy jelentős műalkotáshoz passzol, az előbbi egy jó vicchez.”¹⁰

Ifjú koromban egy-egy kiállításnyitón gyakran elsütöttem ezt a poént: „A művészet nyelvén nem lehet hazudni, csak igazat mondani.” Ma már igenis, tudom: a művészet nyelvén is lehet jó nagyokat hazudni, sőt világméretű hazugságokat propagálni, életben tartani.

Arisztotelész Poétikájából jól tudjuk, hogy a történetíró és a drámaíró között az a különbség, hogy az előbbi azt írja meg, ami megtörtént, az utóbbi pedig azt, ami megtörténhetett volna. Talán éppen ez a művészet és a tudomány közötti különbség. Ma már tudjuk, hogy a hazugság szempontjából nincs itt semmiféle különbség, csak legfeljebb a jóhiszeműség, hiszékenység fokozati különbsége. Sajnos, a művészeteket és a tudományokat a nagy hazugságok szolgálatába lehet állítani.

A XX. század a XIX. századi utópiák megvalósításának százada. A megvalósítók gengszterek voltak. A magyar baloldali értelmiség – a szociális eszmék bűvöletében – hitt egy magasabb rendű társadalom megvalósításában. Az értékérzések hamis látszathoz is kötődhetnek?

Háry János a fogadóban jóízűen adomázik. A hallgatóság jól mulat. Mindenki tudja, hogy nem mond igazat, de belemennek a játékba. Úgy csinálnak, mintha elhinnék. Háry János késői utódai szombati kabaréműsorának törzshallgatója voltam a nyolcvanas években. Soha nem felejttem el: ott hallottam először azt a poént, hogy az állam által finanszírozott tüzelőolaj „szőkítésével” (a gépkocsiolajként való eladásával) milyen jó pénzeket lehet keresni. Megtapsolták az előadót. Nem tudom pontosan, hogy az olajszőkítés hírhedt bűntényének

⁸ Egon Friedell, 41. o.

⁹ Uo. 646. o.

¹⁰ Nicolai Hartmann, 268. o.

hány halálos áldozata volt. Azt sem tudom, pontosan mennyi kárunk származott belőle. Az összekacsintós kabaréban ez csak egyetlen poén volt a sok közül. De hát a tények kegyetlenek.

A proletárdiktatúra hívei ma is összekacsintanak?

A TUDATOS MEGTÉVESZTÉS ÁLDOZATAI

A harmadik hazugságtípus a tudatos megtévesztés. E módszer valójában akkor ér el sikereket – sátáni értelemben –, ha a megtévesztettben a hazugság értékérzéssé, majd értékérzülétté, azaz a személyiség szubsztanciájának attribútumává válik. Éppen ez a mechanizmus működik a forradalmakban: „Ezt használják mindenütt, ahol a nehézkes tömeget mozgásba akarják hozni. E személyvesztő az emberek alantas ösztöneire apellál, a legalacsonyabb rendű értékérzésre, értéktudatra; és olyan szenvedélyeket szabadít fel, amelyeket utóbb senki sem tud majd féken tartani. Az a tragikus benne, hogy a felszabadulás ígérete megtévesztésen, hamis előfeltevésen alapul. A bilincseitől megszabadulni vágyót rászedik. Sohasem érheti el azt, amiről álmodozott. S ha vágyálma magánvalóan értékes is, nem elégítheti őt ki, hisz valójában nem az a 'boldogság', ami elkápráztatta, és a valóban értéket, amiért érdemes lenne harcolni, igazából nem is látja.”¹¹ Nem látja, nem világosították fel, vagy nem adódott alkalom a felvilágosításra. S ha adódott, akkor sem fogta fel, vagy éppen elzárkózott a befogadástól. Lehet, hogy az átlagember egyik antropológiai sajátossága a szellemileg kontrollálatlan hiszékenység. S egy ún. értelmiségi kisebbség, vagy konkrétan egy T-liberális csoport bármikor eszközként használhat s lealjasíthat egy kisebb-nagyobb tömeget? Vagy naivitásunknak köszönhető a megtévesztetté válásunk? „Valóságnak vesszük a mondottakat? Semmit sem gondolunk a jelentés mögé. Az erkölcsileg romlatlan iránti bizalom jelenik meg bennünk, a hallott szóba vetett hitünk. Ezzel a bizalommal él vissza a hazugság. A hazugság nem egyszerűen a beszéd jelentésének a megsértése, hanem személyünk jóhiszeműségének megtévesztése is.”¹² Hitünk alapjainak megalázása. De hát nem ugyanez történt az első világháborút követő időszakban is? „A vizsgálóbizottságot arra a feltevésre alapozták, hogy a béke

kialkudott kompromisszum lesz, s tartósságát legjobban az szavatolná, ha összhangban állna a természetes igazságérzettel, tehát elfogadható lenne az érintett népek számára.”¹³ Gondolom, ráismertünk Wilson úr patinás gondolatára. Ebből természetesen semmi sem valósult meg. Illetve ennek éppen az ellentéte vált vezérfonallá. Lehet, hogy a hazugság törvényei az emberi történelem törvényeiként egzisztálnak? Még szerencse, hogy nem lehet *mindenkit* megtéveszteni egyetlen korban sem.

„1919-re gyakorlatilag az ifjabb nemzedékhez tartozó valamennyi európai értelmiségi, az idősebbekről nem is beszélve, egyetértett azzal a kijelentéssel, hogy a nemzet önrendelkezési joga: erkölcsi alapelv. Alig néhány kivétel akadt, köztük Karl Popper. Szerintük az önrendelkezés elve önmagát semmisíti meg, mivel a népek és kisebbségek 'felszabadítása' egyszerűen még több kisebbséget teremt. Európában azonban általában vitathatatlanok fogadták el az önrendelkezés elvét, ahogy az 1950-es és 60-as években Afrikában is.”¹⁴ Csakhogy amíg Európában kényszerűséggel és birkatürelemmel elfogadtuk a szép eszmére épülő hazugságot (békediktátumot), addig az afrikai törzsek az önrendelkezési jogukkal élve azonnal elkezdtek egymás kiirtását. Valószínűleg az arab törzsekre is ugyanez a sors várt volna annak idején, ha nem oldja meg a kérdést Mohamed próféta, aki oly módon fogta össze a népet, hogy a más vallásúak ellen indított végtelen szent háborút.

Az alapkérdés éppen az, hogy milyen értékérzés és értékérzület áll e történelmi jelenségek mögött? A hatalom beteges, feltétlen s minden egyebet felülmúló akarása? Az örökké kielégíthetetlen, hisztérikus materiális birtoklásvágy? Lehet, hogy ez az emberi történelem domináns mozgatóereje? „Miért válnak az emberek a megtévesztés áldozatává? S mikor kitudódik az igazság, miért nem vonnak le ebből következtetéseket? A hazugság fogalma mögött felismerjük-e azokat az értékeket, amelyek a negatív példaképben megnyilvánulnak. Ha nem, ha a negatív példaképben teljesülő alacsonyabb – vagy negatív – érték uralja az erkölcsi tudatunkat, akkor a negatív magatartás fog 'imponálni' nekünk, ez világosodik meg, és a negatív példakép válik

¹¹ Nicolai Hartmann, 108. o.

¹² Uo. 420. o.

¹³ Paul Johnson, 28. o.

¹⁴ Nicolai Hartmann, 42. o.

pozitívva?”¹⁵ Egy régi ismerősöm előadást tartott nekem arról, hogy nekünk is a román politikai mintát kellett volna követnünk. Hiszen a románok pontos időzítéssel minden szövetségesüket elárulták. Azaz: a végén mindig a győztes oldalán kötöttek ki. S ezért busás juta-



Nicolai Hartmann

lomban részesültek, a mi kárunkra. Tehát nekünk is a negatív példát kellett volna követnünk? Ez viszont nem fér össze magyarság-tudatunkkal, identitásunkat meghatározó érték-érzetünkkel!

Persze nehogy azt higgyük, hogy a megtévesztés hazugságtípusa csak a nagypolitikában létezik. Mindennapjaink valamennyi régiójában felfedezhető. A pedagógiában is. Rousseau, a liberális reformpedagógia prófétája, Emil című művében „Átszellemlen köti szívükre az anyáknak, hogy gyermekeiket maguk szoptassák, az atyáknak pedig, hogy gyermekeiket maguk neveljék: csak annak van joga apává lenni, aki magára veszi az apai kötelezettségeket. Ekkortájt éppen ötödik gyermekét küldte lelenházba Rousseau.”¹⁶ De hát nem ő volt az egyetlen hiteltelen személyiség, aki komoly szerepet töltött be az emberiség történelmében.

A FIGYELEMELTERELÉS KLASSZIKUS FORMÁI

A hazugság *negyedik* típusánál az idődimenzió, maga az időzítés válik meghatározóvá. A történelmi-társadalmi létben, a létezés időfolyamában adottak olyan

időzónák, helyzetek, szituációk, amikor dönteni kell, illetve sürgősen meg kell oldani egy-egy problémát, vagy meg kell akadályozni bizonyos negatív tendenciák uralomra jutását. A figyelemelterelésnek, mely a mindennapi kommunikációban általános érvényűvé vált, nem csak utólag, hanem előzetesen is feltárhatók a következményei.

Igaz, hogy 1918-ban nem csupán a katonáknak, hanem a lakosságnak is elege volt a háborúból. Mindenki békére vágyott. Károlyi Mihály országlása éppen békeszólamaiból, szélsőséges pacifizmusából származtatható. A katonaság teljes leszerelése katasztrofális következményekkel járt. Hazánk teljesen védtelenné vált. Az ország első számú vezetőjének s korlátolt képességű hadügyminiszterének nem volt semmilyen veszélyérzete? Az önvédelem minimális alapelvét sem voltak képesek felfogni? S ezzel az országot szinte feltálták a kisantant bélpoklos étvágyának. Károlyi Mihály mindent egy lapra tett fel. Bízott az antanthatalmak igazságérzetében. Azokéban, akik őt nem fogadták el. Hisz nem hívták meg a béketárgyalásokra! S mikor ráébredt a kudarcára, a Lenin-fiúk ölébe hullott a hatalom.

„Magyarországon, a legnagyobb vesztesnél a nemzeti érületen nem javított 1919 márciusában Lenin fegyvertársa, Kun Béla által kikiáltott kommunista diktatúra. Ez augusztusban, véres harcok után összeomlott.”¹⁷ Nemhogy nem javított, hanem nagyon sokat ártott, előkészítette a gyalázatos békediktátumot: nemzetünk megalázását. Szomorú dolog, ha az ország élén olyan ember áll, akinek értékérzete az ostoba hataloméhségre, a hatalomgyakorlásra korlátozódik, és sérelmei kompenzációs kiélésére. És végzetes lehet, ha egy országot vezető ember értékérzéséhez nem társul egy magas szintű ethosz és intellektus, időérzék, államférfiúi előrelátás, múltba és jövőbe látó képesség, döntésérzék, döntésidőzítő érzék, s még folytathatnám a felsorolást.

Az előre- és hátrapillantás arányviszonya nemcsak a politikus, hanem valamennyiünk életében esszenciális jelentőségű. „Ha belátja az ember, hogy számtalan érték még ismeretlen, vagy ami ugyanaz, hogy senki nem tudja valójában, hogy a 'mi a jó és a rossz', akkor nem elégedhet meg azzal, hogy régi tapasztalatokra tekintessen vissza. Nem szabadulhat meg feladatától, nem menekülhet a kényszertől, hogy olyan értékek után ku-

¹⁵ Nicolai Hartmann, 143. o.

¹⁶ Egon Friedell, 97. o.

¹⁷ Paul Johnson, 106. o.

tasson, melyeknek a megragadására talán már megérett az idő. Az előretekintés, az építés, a kutatás és a mérlegelés lép akaratlanul is a hátratekintés, a pusztá alapozásra való törekvés beállítottága helyére.”¹⁸ Szerencsére sok olyan vezéregyéniség volt a magyar történelemben Hunyadi Mátyástól gróf Bethlen Istvánig, akik nagyszerű, előretekintő, építő-kutató és mérlegelő képességgel, azaz magas szintű értékérzülettel voltak megáldva.

Az alapvető etikai kérdés a következő: „Mivel a jó és a rossz dolgok létmódja azonos, vagyis mindkettő valószínűs, hogyan különböztethetnénk meg őket egymástól, ha nem súgja meg azt érték-érzésünk? Már eleve rendelkezniünk kell az érték-megítélés mércéjével – például a kellemesség és a kellemetlenség érték-mércéjével...”¹⁹ Nem csak ezzel! Az igaz és a hamis közötti különbséget is meg kell éreznünk. Először belső megérzéseként: intuitíven, majd tudatosan. Ezt az adottságot kell önneveléssel, önépítéssel magunkban tovább fejlesztenünk!

Két nagy figyelemelterelésre szeretném még felhívni a figyelmet. Az egyiket emlékeztetőül, Trianonhoz kapcsolódóan. A másik pedig jelenvaló létünkben érzékelhető. Magyarország feldarabolása „a népek önrendelkezési jogának szellemében” történt meg. Legalábbis ezt próbálták a döntéshozók a nemzetközi közvéleménnyel elhitetni. Ez egy óriási s minden szempontból könnyen megcáfolható hazugság! Hiszen maga az önrendelkezési jog sérült, illetve vált neurotikussá a trianoni döntéssel.

Mégis mi az igazság? Az ok közgazdasági, illetve világgazdasági természetű, s hihetetlenül egyszerű. A nyugati bankár-hatalmak nem akartak Közép-Európában egy erős országot látni, amely önállóan is meg tud állni a lábán. Az „oszd meg és uralkodj” elve nyomán az apró és élhetetlen országokat könnyen lehet gyarmatosítani. (Ez a gyarmatosítás nagyrészt meg is valósult.) A másik: a jelenünkben átélt figyelemelterelés még átlátszóbb. A T-liberális hatalmak egyfolytában lefasisztáznak, lerasszisztáznak minket, mivel nem kívánjuk az ún. migránsokat válogatás nélkül befogadni. Ez a felszín. S mi az igazság? Itt is a közgazdasági ok dominál. A nyugat-európai népszaporulat s a Közép- és Kelet-Európából beáramló munkavállalók hosszú távon nem elégségesek ahhoz, hogy a bővített újratermelésre spe-

cializálódott nyugati gazdaságot, azaz a nyugati állampolgárok életszínvonalát fenntartsák. Tehát munkásokra van szükség. S mi hogyan jövünk a képbe? Azokat a migránsokat, akik nem kívánnak nemzedékeken keresztül beilleszkedni a termelési rendbe, azokat Közép-Európába exportálnák. Az a szempont teljesen figyelmen kívül lett hagyva, hogy a bevándorlók felmorzsol(hat)ják az európai kultúrát.

A NAGY TÖRTÉNELMI HAZUGSÁGOK BEFOGADÁSA

Az utóbbi szempont sem lett figyelmen kívül hagyva. A T-liberálisok külön nyereségként könyvelik el az európai keresztény kultúra lerombolását. Hiszen ezen serénykednek már több mint kétszáz éve.

Ha felkérnének bennünket arra, hogy soroljunk fel történelmi hazugságokat és igazságokat, akkor az előbbiekkal jobban boldogulnánk, bár a nagy történelmi hazugságok nagy történelmi igazságként nyertek publicitást. Mégis, honnan s miből származtatható ez a történettudományt s a politológiát átító hazugságtömeg? Természetesen a XIX. századból, hiszen a legtöbb történelmi tanulmányt akkor írták. A stílus, a metodika, az interpretációs módok is ekkor alakultak ki. S ki hatott leginkább nemcsak a történelemtudományra, hanem szinte mindenre? Charles Darwin. Ez a hatás a XX. század végén is nagyon erős maradt. 1998-ban McEwan angol regényíró a következő szavakkal nyitott meg egy konferenciát: „A régi időkben a püspökök tagadták, bár tudták, hogy igaz, hogy Isten az égben levő öreg, szakállas ember. Ma már tudjuk, hogy ez igaz, és a neve Charles Darwin.”²⁰

A „fejlődésbe” vetett hit áthatja az ateista-liberális tömeget. Valójában a fejlődés létező dolog. Az élet több területén regisztrálható, például a hadiiparban, a technikában. A mai közép- és felsőnépréteg sokkal kényelmesebben, s tovább él, mint az ötszáz évvel előtti elődeink. Ennek arányában sokkal tohonyábban, eltunyultabban is. Ha az „értékérzés” színvonalát összehasonlítjuk, akkor nem fejlődésről, hanem inkább visszafejlődésről eshet szó. A történelemben sajnálatos módon egyáltalán nincs fejlődés, hanem inkább változás, átalakulás, azaz bizonyos jelenségek metamorfózisa.

Már a történelmi korszakok fejlődési sora, dialektikus kapcsolata is problematikus. Vegyük sorra: a rabszol-

¹⁸ Nicolai Hartmann, 76. o.

¹⁹ Uo. 137. o.

²⁰ Paul Johnson, 891. o.

gatartó társadalom sem eszmeileg, sem a realitás szintjén nem szűnt meg. Ma is több milliárd ember rabszolgatorban él. Semmivel sem különb módon, mint az ókori rabszolgák. Talán még rosszabbul is.

A feudális társadalom eszmei gyakorlata sem szűnt meg. Az érdekek hierarchikus rendje legfeljebb differenciálódott, illetve rejtőzködővé vált. Egy bankármaffiacsoport ül a hierarchia csúcsán. Nekik vagyunk kiszolgáltatva. Nem nyílt, hanem rejtőzködő szolgaságban.

Az úgynevezett kapitalizmusban a rabszogatartó és feudális tendenciák nem megszűntek, hanem kivirágoztak. Berrabszolgák lettünk. A nemzetállamokat



Paul Johnson

behajtották az adósság-csapdába, az adósság-rabszolgaságba. Titokzatos hatalmak fedezet nélküli hólyagpénzekkel üzérkednek felettünk, s bármikor lecsaphatnak ránk. A szabadságkorlátozás legalantasabb módjait eszelték ki. Ez a fejlődés? Nem

beszélve a kommunista utópiáról. Diktatórikus eszközökkel akartak egy igazságosabb társadalmi formációt létrehozni. Számukra igazságot, csakhogy hatalmi éhségüket, uralkodási vágyukat kielégíthessék.

Az emberiség mindig egy szűk, hatalmi elitnek (egyre degeneráltabb elitnek) volt kiszolgáltatva. S mi tartja össze a mai középosztályt? A tömeggé váló középosztályt? A fogyasztás, a materiális értékekhez kötődő értékérzet? Nem. Ebben nincs összetartó erő. Csak a szellemi és mitikus értékekre épülő értékérzésben lakozik ilyen erő. Igen: egy mitikus őserő tart még mindig össze bennünket: Istenhit és nemzettudat. Ez ugyanis reményt nyújt az igazságok felszínre hozására.

Emlékezetünk nem tökéletes. Néhány történelmi hazugságot hajlamosak vagyunk elfelejteni. „Az eredeti

marxista tézis szerint a kapitalizmus össze fog omlani. Ez nem történt meg. Az első tartalék-ötlet (Hruscsové) a 60-as, 70-es években az volt, hogy 'a szocialista tömb' életszínvonalban meg fogja előzni a nyugatot. Ez sem valósult meg. A második tartalék-ötlet, amelyet ugyancsak a hetvenes évek elejétől folyamatosan hangoztattak, s amelyet nemcsak a harmadik világnak sikerült eladni, hanem ENSZ-alapelv is lett, az volt, hogy a magas nyugati életszínvonal nem egy hatékonyabb gazdasági rendszer következménye, hanem a világ többi részének szándékos és szisztematikus lezüllesztéséből származó erkölcsstelen haszon.”²¹ Milyen érdekes: alig telt el fél évszázad, s most a Nyugat saját országait, nemzetét zülleszteti le, hogy mentse a gazdaságát s állampolgárai életszínvonalát. Ám ezt Hruscsovék már nem láthatják.

De megvan nekünk a saját bajunk, miközben mi is a harmadik világ részévé váltunk. „A politikai élet a párt-politizálásban merül ki. Csak pártpolitikát, csak pártkormányzást ismerünk, olyat tehát, amely mindig a legközelebbi érdek alapján dönt. A pártok a jelen szükséghelyzetnek a kényszertársulásai. Amíg senki sem jelentkezik, hogy a kicsinyes pártharcokon felülemelkedjen, addig a közéletben csak a legközelebbi érdekek lesznek láthatók. Hiányozni fog a tulajdonképpeni »politikai« érzület, a meggyőződés mindent átható szelleme, s a történelmi felelősség, amit az eljövendő korok iránt minden kornak vállalni kellene.”²²

Úgy tűnik, hogy nálunk javult valamelyest a helyzet, s ezt a migránsválság váltotta ki. Politikusaink jobbik felében a politikai érzület a történelmi felelősségtudattal karöltve hazánk megmentésén fáradozik.

A RÁGALMAZÁS FENOMENOLÓGIÁJA

A rágalmazás jelenségét – mint a hazugság egyik leggyakoribb változatát – akkor értjük meg, ha a negatív értékérzésekkel terhelt egyén belső lelki történéseinek útját nyomon követjük. Az út irigységgel kezdődik: „Az irigy ellenszenv épp abban áll, hogy a vágyott, de a magunknak megszerezni nem tudott értékek (hatalom, erő, gazdagság, fényűző élet stb.) érték-jellegét kétségbe vonjuk, illetve semmisnek nyilvánítjuk. Ezzel az érték-hamisítással próbálunk menekülni az irigység kínja elől.”²³ De hát ez csak az első stádium. A vágyakat nem

²¹ Paul Johnson, 891. o.

²² Nicolai Hartmann, 446. o.

²³ Uo. 414. o.

lehet véglegesen elnyomni. Tudat alá kell süllyeszteni, de újra és újra felszínre törnek. Nem mindegyik. Közülük kiválódik egy, mint abszolút érték, értékérzet, s ez uralni fogja a kialakulófélben levő személyiséget. A következő stációban a gyűlölet kerül felül. A gyűlölet azok ellen irányul, akik a vágyott tárgyat birtokolják, akik hatalommal rendelkeznek. A stáció egyben a harc kezdete, a rágalmozás útjának kikövezése, stabil ellenségkép felállítása: „A kereszténységnek a gonosz megértésére elég volt egyetlen gyűlöletes alak: a sátán. A modern szekuláris hitnek azonban emberi ördögökre, méghozzá seregyire volt szüksége. Az ellenségnek, ahhoz, hogy kézzelfogható legyen, egy egész osztálynak vagy fajnak kell lennie. Marx találmánya a „burzsoázia” volt, a legátfogóbb a gyűlölet-elméletek között, s a későbbiekben is ez adta meg az alaphangot minden – akár fasiszta-náci, akár kommunista-internacionalista-globalista paranoid-forradalmi mozgalomnak.”²⁴ Az a folyamat is nyomon követhető, hogy a magányos vágyakozó individuuum miképpen válik egy-egy elmélettel felvértezett horda részévé, közkatonává, majd vezérré és fővezérré. „Az aktív náci az összes osztály elégedetlen tagjaiból kerültek ki, kivéve a parasztokat és az önálló gazdálkodókat.”²⁵ Adolf Hitler céltudatosan készült a feladatra. „A nyugati fronton szerzett tapasztalataiból azt a tanulságot vonta le, hogy propagandával meg lehet nyerni, és el lehet veszíteni háborúkat: ez a gondolat hatja át a Mein Kampf híres hatodik fejezetét. Minden propaganda célja, írta, az emberi akaratszabadság korlátozása.”²⁶

A propagandának valójában a tömegmédiák felelnek meg a legjobban. Ezek szerint Adolf Hitler rakta le a modern médiapolitizálás alapjait, illetve a rágalomhadjáratok új, hatékony formációit? Azért ne felejtkezzünk el Sztálinról sem, főleg az ördögi összeesküvést feltáró koncepciók perekről, „melyek csupán kicsiny részét alkották a rendszer és az orosz nép elleni óriási összeesküvésnek. A perekre azért volt szükség, mert általuk teremtdőött meg az idegengyűlölet és a hisztéria, amelyek nélkül a sztálini állam egyáltalán nem lett volna képes fennmaradni.”²⁷ De hát itt egy különleges mély-

lélektani-etikai kérdés is felmerül a hazugság-színjáték szereplői kapcsán. Ugyanis a normális emberben kialakuló értékérzések szükségszerűen szembekerülnek a kényszerűen vállalt hazugság-szerepekkel: „Nyilvánvalóan az önccsalás volt a legjelentősebb tényező abban, hogy a sikertelen önkényuralmat a megvalósulóban levő utópiának állították be. De tudatos csalásról is szó van olyan férfiak és nők részéről, akik idealistának gondolták magukat, s abban az időben őszintén hitték, hogy módszeres félretájékoztatással és hazudozással valamilyen magasabb emberi célt szolgálnak.”²⁸ Vajon a mostani T-liberálisaink milyen magasabb cél szellemében küldenek a parlament elé provokátorokat: az egész magyar nemzetet negligálva?

A negatív emberi tulajdonságok s ezen belül a rágalmozó hazugság problematikája a mindennapi moralitás nézőpontjából is megközelíthető. „A tisztességtelenség (például a lopás) bűncselekmény, a nem-lopás ellenben korántsem érdem; a hazugság nem bűncselekmény, de becstelen valami; a ridegség nem becstelen, de erkölcsileg alacsonyrendű valami; a vakhitre való képtelenséget nem szokás alacsonyrendűnek tartani, legfeljebb morális gyengeségnek; aki nem képes egy eszméért lelkesedni, vagy nem képes áldozatot hozni a jövő emberiségéért, azt morálisan még gyengének sem szoktuk nevezni, csak az erkölcsi nagyságot hiányoljuk belőle...”²⁹

S bár ezek szerint a hazugság nem bűncselekmény, csak becstelenség, de ez a becstelenség az ún. liberális demokráciákban mindennapi jelenség. Azaz bárkinek joga van bárkit becsmezni, rágalmozni, bemocskolni, hiszen a szabadszólás joga mindenkit megillet: bőrszíntől és értelmi szinttől függetlenül.

Azért kell lenni valamiféle határzónának. A hazudozás – s ezen belül a rágalmozás – mikor válik bűnné? Ha az áldozat belepusztul a sérelembe? Vagy akkor sem? A bolsevizmus és a fasiszmus áldozatai némák! Mint tudjuk: az utópista kommunisták a legnagyobb erkölcsi nagyság képében tetszelegtek, hiszen zászlóikra az volt írva: mi áldozatot hozunk a jövő emberiségéért, új világot teremtünk, s ezen eszme szolgálatában mi bármilyen eszközt, módszert alkalmazhatunk, mi a jog felett állunk.

²⁴ Paul Johnson, 134. o.

²⁵ Uo. 150. o.

²⁶ Uo. 148. o.

²⁷ Uo. 312. o.

²⁸ Uo. 314. o.

²⁹ Nicolai Hartmann, 535. o.

Hát egyáltalán nem így áll a dolog. A XX. század legnagyobb hazugsága – bűncselekmény. S már éppen ideje lenne ezt a bűntényt részleteiben is feltárni és ítélszék elé vinni. (Az ún. Tanácsköztársaság alatt, majd a II. világháború utáni népi demokráciákban elkövetett bűnöket is.)

AZ IGAZSÁG KÉPVISELŐINEK LIKVIDÁLÁSA

Igen, a trianoni „békekötést” is újra kellene tárgyalni, akár a 100 éves évfordulón. S az igazságfeltárákat a nagyszéles nyilvánosság elé kellene engedni. De hát a liberális demokráciában mindenki elmondhatja a véleményét! Igen el. De a hazugság nem válik igazsággá pusztán azáltal, hogy kimondják. Különben is, ma oly nagy az információáradat, hogy ebből igen nehéz kiemelni azokat, amelyek az igazság győzelmét elősegítik. A nagy szemétdombon nehéz megtalálni az igazgyöngyöt.

Az igazság és a hazugság kérdéskörének félresöpörői vagy bagatellizálói nem tudják, mit cselekszenek. Ugyanis a valódi érték csak az igazság birodalmában lehet fel, az álérték pedig a hazugság birodalmában.

„Az értékeknek önmagukban nincs meg az erejük ahhoz, hogy valóságos dolgokat mozgassanak. Egy ilyen erő csak máshonnan származhat, és pedig csakis valóságos személyektől – amennyiben azok kiállnak az értékek mellett.”³⁰ Az igazsághoz kötődő valódi értékek mellett pedig csak olyan magasabb szellemi szinten álló, tette kész, autonóm egyének állnak ki, akik nem tudják elviselni a hazugságokat, a csúsztatásokat, az álértékekkel telített hatalombitorlók ténykedését. Az ilyen egyének általában magányosak, azaz likvidálhatók.

Ha az igazság-leleplezők csoportba rendeződnek, akkor előbb-utóbb beférkőzik közéjük vagy egy megvásárolható gyenge jellem vagy egy-egy érdekcsoport ügynöke. Jól tudjuk, hogy az 1919-es proletárdiktatúra megvalósítói a szabadkőműves páholyok ügynökei voltak. Valójában az 1920-as békediktátum is az ő ténykedésüknek gyümölcse.

Mindezek nyomán azt gondolhatjuk, hogy az igazság feltárásának a társadalmi gyakorlatban soha nem lesz publicitása, valódi megnyilvánulási lehetősége. Ez nem egészen így van. Ma még a nemzetközi és a hazai politikai életben szisztematikusan alkalmazzák az elfedés, a titkosítás technikáját. De hát ezek a titkok előbb-utóbb

a felszínre, a nyilvánosságra kerülnek. Az unokák és dédunokák számára nyilvánossá válnak majd, hogy a nagyapák és dédapák milyen bűnöket követtek el, illetve miért váltak mártírrá. Tehát a jelenbeli hazugságok leleplezésére az eddigi gyakorlat szerint csak a jövőben kerül sor. Mindenesetre a 100 évvel ezelőtti Tanácsköztársaság fedőnév alatti bűntényeket ma is a széles nyilvánosság elé kell tárni. A forradalmak anatómiáját és élettanát elrettentési példaként kell bemutatni. Ez a kötelességünk.

„Huszadik századi tapasztalatok azt mutatják, hogy az utopizmus soha nem esik messze a gengszterizmustól. A szovjetvezetők a forradalmat el tudták ugyan indítani Afganisztánban, de ellenőrizni már nem voltak képesek.” Paul Johnson szerint igazi forradalomban nem a legjobb jellemek kerülnek a felszínre. „Az erőszakos forradalmat először szűk látókörű fanatikusok és zsarnoki képmutatók vezetik. Ezután jön el az ideje a kor összes nagyratörő szellemi kudarclovagjának. Ilyenek a főnökök és a vezérek. Az egyszerű gazemberekről nem is tettem említést. Az aggályosak és az igazságosak, a nemes lelkű, emberséges és odaadó természetek, az önzetlenek és értelmesek elindíthatnak egy mozgalmat, de az kicsúszik a kezükből. Nem ők a forradalom vezérei. Ők áldozatok: az undor, a kiábrándulás – gyakran a bűnbánat áldozatai. Groteszk módon megcsalt remények, megcsúfolt eszmények – ezek határozzák meg a forradalom sikerét.”³¹ Ezeket a sorokat Paul Johnson több mint száz éve vetette papírra. Örökkévaló igazságokról van szó. Jó lenne, ha az örökkévaló igazságok hatást gyakorolnának a mindenkori jelenre is.

A relativisták tagadják az örök igazságok létezését, mindazokat az értékeket, amik a filozófiai rendszerekben, a művészetekben s a vallásban jelen vannak. A magasabb szintű értékérzések pedig ezekre a szellemi tartalmakra épülnek. S ezt a nagy tudósok is így látják: „Mach elve szerint, amely először a századforduló táján fogalmazódott meg, majd Einstein kozmológiája részeként öltött új formát, nemcsak a világegyetem egésze befolyásolja a helyi, földi eseményeket, hanem a helyi események is hatnak, bár csak kis mértékben a világegyetem egészére. S a rejtőzködő igazságok is egy idő után heves kitöréssel a felszínre törnek.”³²

³⁰ Nicolai Hartmann, 671. o.

³¹ Paul Johnson, 818. o.

³² Uo., 114. o.